

TÖRÖK GYULA: MESÉSKÖNYV ÉS KÉPESKÖNYV

könyveket, amelyekkel a gyermek érdeklődését akarjuk szolgálni, három csoportba oszthatjuk. Az alig pár éves apróságok tápláléka a képeskönyv, amelynél a szöveg egyáltalában nem fontos, vagy csak néhány magya-

rázó sorból áll. Azoknak, akik az írás-olvasás rejtélyes mesterségében jártasok, mesekönyv való. Az idősebbeknek azután kezd mellékes lenni a kép és egyszerűen illusztrációvá fokozódik le a szöveget díszítő rajz és kép. Mind a három fajta könyvnél természetesen igen fontos a takaros, ízléses külső és különösen nagy nevelő, finomító hatása van annak, ha a rajzok, illusztrációk igazi művész kezétől származnak. A legnagyobb súlyt ebből a szempontból a képeskönyvre és a mesekönyvre kell fektetni. A képeskönyv elnevezésében viseli ennek az indokolását, hiszen valóban arra való, hogy az egymás után sorakozó tarka képekkel megragadja az érdeklődést, lebilincselje a gyermek gondolkodását. Természetes, hogy a legkitűnőbb képeskönyvek azok, amelyek a lehető legegyszerűbb modorban, szinte stilizált kristályossággal oldják meg ezt a feladatot. A német Buschnak sikerült ez legjobban és igen figyelemreméltóak az angol és amerikai képeskönyvek is, nem is szólván a japáni gyermekek könyvecskéiről, amelyek talán legtökéletesebbek e nemben. A mesekönyvekben már kezd illusztrációszerű szerepet öltetni a kép. Mégis szinte párhuzamos hivatást tölt be a szöveggel. Egyformán izgatja a fantáziát, testet és alakot ad a képzelte világot figuráinak, de ugyanakkor, anélkül hogy erre esne a hangsúly, csiszolja a gyermek ízlését. Természetesen ezt csak az oly mesekönyvektől lehet várni, mint amilyenekkel az angolok rendelkeznek, ahol a legkitűnőbb és legfinomabb érzékű mesterek egyenesen a gyermekművészet szolgálatába szegődtek.

A magyar szülő, aki gyermeke ébredő érdeklődését, bimbózó elméjét könyvekkel akarja táplálni, hiába járja végig a könyvesboltokat. Elvértve is alig akad olyan magyar mesekönyv vagy képeskönyvecske, amely céljának megfelelné, amelynek tarka képei igazi művész kezétől származnak, amely alkalmas arra, hogy az apró szíveket elbűvölje, a fantáziát elringassa, a gyermeki kedélyt mo-

solyra hangolja. Ennek a szomorú állapotnak a magyarázata egyrészt abban található, hogy könyvdíszítőművészetünk, modern értelemben véve, alig egypár esztendő. Valóban csak néhány éve fektetnek súlyt a kisebb és nagyobb kiadózletek arra, hogy a piacra dobott könyvárúk toalettje, külső és belső megjelenése tetszetős, ízléses és művészi legyen. A megrovás a képeskönyvek csaknem teljes hiánya miatt elsősorban a magyar könyvkiadókat illeti. Mert magyar nyelvű mesekönyv, képeskönyv halomszámra jelenik meg minden esztendőben. Tartalmukra, szövegeikre nézve különbözők ezek a könyvek, de külső megjelenésre és az illusztrációkat tekintve, kilencven százalékban nagyon szomorúak. A karácsonyi gyermekkönyvpiac legnagyobb része közönséges vásári portéka. Az illusztrációk külföldről származnak és csodálatos az ízléstelenség hatalma, az idegen kultúra millió kincse közül éppen a szemetet vásárolják meg évtizedek óta a magyar gyermek számára. Wilhelm Busch zseniális képeskönyvén kívül csak elvétve került hozzánk idegenből igazán értékes portéka. Ami a magyar művészeket illeti, nem vádolhatjuk őket szigorúan. Igaz ugyan, hogy rendszerint gyorsan és lélek nélkül végezték különösen régebben a mesekönyvek illusztrációját, de nem szabad feledni, hogy a nevelésesen csekély honorárium ellenében valóban nem is lehetett kívánni odaadó munkát. És nem szabad feledni még egyet: olyan művész, aki speciálisan bele tudott volna illeszkedni a gyermek lelkébe, alig akadt és az eddigi illusztrációs munkát nagy vászrakon dolgozó piktorok végezték tures órákban. Ami a jövőt illeti, nemcsak a kiadókra és művészekre várnak kötelességek. Nagyon kívánatos, hogy a szülők több gondot válogassák a könyveket és ne csak kizárólag a tartalomra helyezték

A. Rackham rajza.

Dessin de A. Rackham.

A Gyermkművészeti kiállításból. M. Podhajska fából esztergályozott és festett játékszerel.

Exposition „L'Art et L'Enfant“. Jouets en bois.

a súlyt. Es nagyon fontos végül, hogy az iskolákban ismertessék meg a gyermekkel a művészies, finom megjelenésű könyveket, oltás beléjük az idegenkedést a közönséges és vásári portéka iránt.

A gyermek számára készült könyvek művészetének helyes és helytelen értelmezését világosan, szinte iskolásan mutatja az a néhány szekrényre való meséskönyv és képeskönyv, amely az Iparművészeti Társulat gyermekművészeti kiállításán látható. Az egyik szekrényben magyar könyvek sorakoznak egymás mellé. Mily hamar végezhetünk a kellemes munkákkal és mily sok időt venne igénybe a hibák felsorolása? Mindenekelőtt szeretettel kell megemlékezni Nagy Sándorné néhány poétikus finomságú rajzáról, színes képeskéjéről. Képeskönyv számára önálló formában és meséskönyvbe illusztrációnak egyaránt igen alkalmasak ezek a holmik, amelyek egy gyöngéd női lélek fantáziája szerint igazodnak és így egyenesen arra valók, hogy megsimogassák, elfoglalják a gyermek lelkét. Lesznai Anna képeskönyve a pillangóról nemes törekvésű munka, de inkább felnőttek számára való. Kardos Böske színes rajza igen jelesen illeszkedne bele Jancsi és Juliska történetébe. A művészek közül Nagy Sándort köszönhetjük szívesen az illusztrátorok között. Régebbi, de különösen újabb könyvdíszait sok megértés, szeretet és választékosság hatja át. Vadász Miklós a fejlettebb ifjuság számára kifogástalanul illusztrálta Molnár Ferenc diáregényét. A fiatal és új tehetségek között szeretettel kell üdvözölni Gara Arnoldot, aki néhány képeskönyvet és számos illusztrációt céltudatosan, odaadással alkotott az utóbbi esztendőben.

A külföldi könyvek előtt csak őszinte sajnálkozással állhatunk meg. Hol vagyunk mi attól a művésztől, amely különösen az angol könyveket jellemzi első betűjőktől az

utolsó kis záróvignettáig. Azokat a műveket, amelyeket például Rackham Artur illusztrált, magunk is örömmel, valóságos kíváncsisággal vehetjük a kezünkbe. Elképzelhető, hogy milyen igaz örömet és gyönyörűséget szerezhetnek az angol gyermeknek a könyvek, melyeket Rackham finom technikájú színes illusztrációi és disztíngvált kis rajzai díszítenek. A gyermek felfogásához szerencsésen férköznek Walter Crane egyszerű vonalú, kevés színnel élénkített rajzai is. Edmond Dulac Rackhamre emlékeztetően könnyed, légies modorban dolgozik és ide sorozhatjuk a magyar származású Pogány Willyt is azzal a megállapítással, hogy ez a modor valóban a legközvetlenebbül szolgálja a mesék hangulatát. Clayton Margaret és Githa Sowerby nevét említjük még az angolok közül, nem feledkezvén meg Kate Greenawayról, akinek különösen a finomsága megkapó. A kisebb igényű dolgok között szerepelnek Cecil Aldin és Chloe Praston csapongó kedélyű, groteszk kis könyvei és Frank Adams kedves humorú rajzai. A franciák, akik a gyűjteményben nincsenek teljesen és legelőnyösebben képviselve, rendszerint mellőzik a külön műlapokat és a szöveg között szórják el ízléssel az illusztrációkat. Inkább képeskönyveik válnak ki ezúttal: Rabier Benjamin ellenállhatatlan humorú kutyahistóriái és Gerbeault közvetlen dolgai a legkellemesebbek. A német könyvpiac óriási tömegeket produkál gyermekeknek való dolgokban és nagyon sok a dicséretes holmi ezek között is. Színes műmellékleteik finomsága kifogástalan, rajzaik, apró silhouettejeik igen ízlésesek, de még mindig nem akadt senki, aki Busch művészetét túlhaladna. A budapesti könyvkereskedések polcairól hiányoznak az amerikai képeskönyvek is, amelyek pedig, ha egy más világ ízlése szerint készültek is, határozottan kiválóak és utánzásra méltóak.